

PRIMERJALNA ANALIZA POLITIČNEGA GOVORA V SLOVENSKEM IN RUSKEM JEZIKU

Barbara Kopač

Filozofska fakulteta

Univerze v Ljubljani

Ljubljana, Slovenija

Ključne besede: jezik, politični govor, politično delovanje.

Izvleček: Besede niso le sredstvo za izražanje idej, temveč tudi sredstvo komunikacije za ustvarjanje pomenov in doseganje skupnih ciljev, s čimer se ukvarja tudi pričujoči prispevek. Ker je politika tudi jezikovna igra, ker je javnost prek jezika obveščena o političnih zadevah, se moramo obenem osredotočiti tudi na lastnosti političnega jezika in na način, kako tega govorec uporablja. V prispevku izhajam zlasti iz pragmatičnega jezikoslovja, upoštevam predvsem pomensko-skladenjsko analizo. Kot študijo primera uporabim zgleda slovenskega in ruskega političnega govora.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SLOVENIAN AND RUSSIAN POLITICAL DISCOURSE

Barbara Kopač

Faculty of Arts

University of Ljubljana

Ljubljana, Slovenia

Key words: language, political discourse, political activity.

Summary: Words are not solely means for expressing ideas but communication means for establishing meanings and reaching common goals as well. Politics is a language game, where the language is used to notify public of political affairs. That is also the reason we have to focus on the way the language is used. This paper is based mostly on theoretical frame of pragmatic linguistics. It focuses on the analysis

of language use in political environment. I focus also on the meaning and syntax. As a case study, I use examples of Slovenian and Russian political discourse.

0 Uvod

S pomočjo jezika se učimo, pridobivamo znanje, informacije, jih posredujemo in širimo. Komunikacija v tem kontekstu predstavlja enega primarnih instinktov, ki nam zagotavljajo preživetje. Tako politika kot diplomacija temeljita na komunikaciji, torej na izmenjavi mnenj, na pogajanjih in posledično tudi na uporabi jezika (Gorenc, 2011: 894). Bistvo političnega in diplomatskega področja tako ni vedno le v vsebini oziroma občasno sploh ne v vsebini, temveč v jeziku ter v izbiri in rabi ustreznih besed in besednih zvez. V kolikor mišljeno ni tudi izraženo na način, kot je zamišljeno, potem naslovnik ne dobi tiste informacije, ki mu jo nosilec želi predati (Nick, 2011: 41).

Za uspešnega politika ali diplomata je torej ključno, da pozna in razume funkcije jezika, njegove registre, slog in še marsikaj (prav tam). V vlogi izbranega diplomatskega jezika, kot pravi Nina Gorenc (2011: 894), se je zvrstilo več različnih jezikov. Nastal je tako imenovan *lingua franca*, jezik, v katerem je bila komunikacija med govorniki različnih jezikov najpreprostejša. Pri izbiri političnega jezika gre bolj za splet različnih dejavnikov, kot so gospodarska in politična moč, strateške odločitve in podobno, kot pa za dejanske prednosti posameznega jezika. Jezik je že nekdanj igral (in še danes igra) ključno vlogo v političnih procesih.

1 Teoretični vidik

V pričujočem prispevku se opiram predvsem na teoretična izhodišča pragmatičnega jezikoslovja (Kotovskaja 2012, Krajnc Ivič 2005, Kunst-Gnamuš 1993, 1995, Norman 2009, Toporišič 1992, Zadavec Pešec 1994, Žele 2008 in drugi). Analiziram rabo jezika v političnem delovanju in razvoj le-tega, z upoštevanjem predvsem temeljnega cilja, ki mu sledi vsakdo, ki se odloči za aktivno politično delovanje. Ker pa je omenjeno področje zelo široko, se osredotočam predvsem na pomensko-skladenjsko analizo. Znotraj te bo osnova za nadaljno raziskavo ilokucijsko dejanje (dejanje vplivanja). Zanima me namreč, katere ilokucije gradijo posamezno besedilo oziroma govor. Osredotočam se predvsem na umestitev političnega jezika v kontekst, znotraj katerega upoštevam teorijo govornih dejanj, ter jezikovno-govorno analizirala politični govor govorcev A in B,

pri čemer govorec A javno poseblja slovensko, govorec B pa rusko politiko.

Posplošeno je pragmatika študij o jezikovni rabi. Levinson (1983) meni, da pragmatiko v resnici zanimajo odnosi med strukturo jezika in načela jezikovne rabe. Gre za »splošen kognitivni, socialni in kulturni pogled na jezikovne fenomene, ki je povezan z rabo teh fenomenov v oblikah vedenja« (Verschueren, 2000: 22), in »poudarja funkcionalno povezanost jezika z drugimi platmi človeškega življenja« (prav tam). Pri Darinki Verdonik je (2003) pragmatika v primerjavi z jezikovno pragmatiko manj natančen termin, za druge, denimo za Jefa Verschuerna, pa je pojem že v besednem preobilju (Verschueren, 2000). Ruski jezikoslovec Boris J. Norman (2009) dodaja, da je področje še relativno sveže, a kljub temu izrednega pomena, saj zajema tako elemente retorike in stilistike kot tudi elemente socio- in psiholingvistike. Svetlana S. Kotovskaja (2012) poudarja, da gre pri pragmatiki za sposobnost govorca, da s pomočjo izbranih besed in skladenjskih struktur izrazi svoj namen in hkrati razume namere sogovornika (prav tam).

A govoriti in pisati zgolj o jezikovnopragmatičnih ali pragmalingvističnih analizah v slovenistiki je pravzaprav nemogoče ob upoštevanju dejstev, a) da mora besediloslovje združevati besedilno skladnjo, teorijo komuniciranja, stilistike in jezikovne pragmatike (Korošec, 2006: 239; Žele, 2008: 63) in b) da je smisel sporočenega posledica sovplivanja jezikovnega, besedilnega in nejezikovnega dela podane informacije. S tem vprašanjem se ukvarja tudi pričujoči prispevek.

Namen prispevka je torej prikazati, katere ilokucije gradijo posamezno politično besedilo oziroma govor. Osredotočam se na vlogo političnega jezika v političnem govoru. Nosilci političnih funkcij namreč v različnih govornih položajih uporabljajo različne jezikovne strategije. Te so seveda odvisne od mnogih dejavnikov – vsebine razprave, aktualnosti in problematičnosti obravnavanih vprašanj, retoričnih in nasploh vedenjskih značilnosti posameznega govorca, stopnje javnosti dogodka, ki jo v največji meri omogočajo množični mediji, in še marsičesa (Hribar, 2009: 858).

Teorija govornih dejanj (Austin, 1962; Searle, 1969, 1979) in na njej osnovani pristopi k besedilu pojmujejo besedilo kot kompleksno jezikovno dejanje, s katerim skuša pisec/govorec vzpostaviti določeno komunikacijsko razmerje z bralcem/s poslušalcem (Brinker, 2000: 171). Temeljni pojem te teorije je govorno dejanje, tj. »osnovna (najmanjša) enota jezikovnega sporazumevanja, ki ga opravljamo z izrekanjem» (Zadravec Pešec, 1994:

52)¹. Koncept govornega dejanja je vpeljal avtor teorije govornih dejanj, filozof John Austin (1962), ki je omenjeno teorijo sprva zasnoval na razlikovanju med dvema tipoma izrekov, tako imenovanimi *konstativi* (izjave, v katerih rečemo nekaj, za kar lahko tudi preverimo, ali je resnično ali ne) in *performativi* (izreki, s katerimi hkrati tudi opravimo dejanje in se ne sprašujemo o njihovi (ne)resničnosti, lahko pa ocenimo posrečenost dejanja, ki ga z izrekanjem teh izjav opravljamo) (Hribar, 2006: 7).

Ko izvršujemo neko lokucijsko dejanje, pravzaprav vršimo tudi ilokucijsko dejanje, denimo vprašujemo in odgovarjamo (na vprašanje), obveščamo, zagotavljamo ali opozarjamo, tudi razglašamo sodbo, namero ali cilj, se dogovarjamo, apeliramo ali kritiziramo, le da v lokucijskem dejanju ta (ilokucijska) moč ni neposredno opredeljena. Austin (1962) stremi prav k temu, torej k razločevanju med pomenom in močjo izjave, prav kakor se znotraj pomena razlikujeta smisel in referenca.

Za namene raziskave sem uporabila tudi *metodo kompilacije*, tj. citiranje in povzemanje uveljavljenih teorij in stališč slovenskih in tujih avtorjev, *metodo klasifikacije*, tj. opredelitev pojmov, ki jih v nadaljevanju tudi analiziram, in *metodo deskripcije*, s katero opišem teoretične koncepte, potrebne za razumevanje empiričnega dela, ki še sledi. Analizirani so tudi primarni in sekundarni viri.

2 Politični jezik ali govor?

Vloga govornega jezika v politiki je ključnega pomena. Jezikovna sredstva izbiramo na podlagi tega, kakšne politične cilje zasledujemo. Govorjeni jezik je primarni jezikovni izraz, saj vsakdo najprej spregovori in šele pozneje besede tudi zapiše. Poleg tega je govorni jezik tisti naravni proces, ki nam je delno prirojen in se ga spontano učimo že od rojstva, zato vedno prednjači pred pisno jezikovno obliko. Kot pravi Tivadar (2010: 52–3), ima tudi precej večjo moč kot pisana beseda, za kar imamo skozi zgodovino več trdnih dokazov – najbolj poznan primer manipulacije z govornjo besedo predstavlja politična diktatura Adolfa Hitlerja. Toporišič (1992) je o tej obliki jezika zapisal, da gre za slušno uresničeno besedilo, ki je prvotno govorno ali pa besedilno obnavljalno (brano, recitirano, deklamirano, na pamet naučeno, pripovedovano).

¹ Govorno dejanje je najmanjša (temeljna) govorna, jezikovna enota, večinoma definirana z ilokucijsko močjo (Austin, 1962).

2. 1 Politični jezik

Politični jezik lahko opredelimo v širšem in ožjem smislu. V širšem ga pojmuje kot jezik, ki ga uporabljamo pri upovedovanju političnih tem, v ožjem pa kot jezik posameznih nosilcev političnih funkcij, kot ga ti uporabljajo na vseh področjih svojega poklicnega delovanja (Hribar, 2006: 63). Vendar pa je meja med političnim in nepolitičnim jezikom težko postaviti. Na začetku so bili poudarki predvsem na politični leksiki (Holly, 1990: 85–88), pozneje, z razmahom besediloslovja in pragmatičnega jezikoslovja, pa se je obravnavala te problematike preusmerila predvsem na analizo besedil s področja politike in pragmatične vidike politične komunikacije (Dieckmann, 1969: 21–25).

Tvorci političnega jezika so politiki, torej nosilci določenih političnih funkcij. Ti politični jezik uporabljajo pri aktivnostih na vseh področjih svojega političnega delovanja, urejanja javnih zadev oziroma področjih, ki zadevajo politiko, in sicer tako na lokalni kot nacionalni in mednarodni ravni. Omenjena opredelitev vsebuje tako znotraj- kot tudi medinstitucionalno komunikacijo, torej komunikacijo v okviru političnih institucij (znotraj posamezne institucije in med različnimi institucijami), ki v glavnem zajema komunikacijo med samimi nosilci političnih funkcij, kot tudi navzven usmerjeno komunikacijo, tj. med političnimi institucijami, njihovimi predstavniki oziroma tistimi, ki se za to funkcijo potegujejo (na volitvah), in javnostjo, ki jo predstavljajo državljani na eni in mediji na drugi strani (Hribar, 2006: 56).

V nadaljevanju so izpostavljeni štirje temeljni vzorci političnega jezika, povzeti po Greplu in Karliku (1998):

a. *Spodbijanje zaupanja javnosti oziroma volilcev v političnega nasprotnika*

– kaže se predvsem kot črnjenje nasprotnika, opozarjanje na tisto, kar je ta naredil negativnega, nepravilnega, neugodnega (Grepl, Karlik 1998 v Hribar 2009: 382);

b. *Spodbijanje verodostojnosti nasprotnikovih izjav*

– strategija, ki skuša z nizanjem negativnih podatkov, povezanih z vladajočo politično opcijo, to čim bolj obremeniti, jo prikazati v čim bolj negativni luči (prav tam);

c. *Krepitev lastne verodostojnosti*

– govoreči skuša podpreti svoje pretekle ali pravkar izrečene izjave, tako da bodisi navede razloge, ki potrjujejo veljavnost povedanega, bodisi se sklicuje na določene vire ali pa izrečeno zgolj podkrepi z natančnejšo obrazložitvijo oziroma navedbo konkretnih primerov (prav tam);

d. *Pridobivanje, ohranjanje in krepitev zaupanja volilcev*

– govoreči skuša pridobiti zaupanje tistih volilcev, ki dotlej svojih glasov niso namenjali stranki, ki ji sam pripada, ali pa ohraniti in morda še okrepiti zaupanje tistih volilcev, ki so bili že dotlej na strani govorceve politične opcije (prav tam).

2. 2 Politični govor

Poenostavljeno bi politični govor lahko opredelili kot govor politikov o politiki, pri čemer je politika opredeljena kot *»urejanje družbenih razmer, odločanje o le-teh s pomočjo države in njenih organov; v državah z večstrankarskim sistemom je to dejavnost političnih strank in njihov medsebojni odnos v boju za oblast; s prilastkom je to urejanje razmer in odločanje o le-teh na določenem družbenem področju«*². Dejanska razmejitev političnega in nepolitičnega pa je pravzaprav nemogoča. Ali je politični govor le govor politikov ali mora ta govor vsebovati tudi politične prvine? Ga lahko uporabljajo oz. govorijo tudi navadni državljani ali pa je namenjen zgolj rabi najvišjih političnih funkcionarjev? (Hribar, 2006: 43).

V političnem govoru se pojavijo tri določevalna merila: funkcija, uporabnostni namen in ubeseditvena predmetnost³. Politični govor ne ukazuje in ne zahteva neposredno, temveč z navideznimi konstativi. Tako usmerja vsa prepričanja in ravnanja v skladi z interesi govorca, kar potrjuje tudi dejstvo, da se v politiki meri javno mnenje, odzivi volilcev na razne afere in podobno (Kunst-Gnamuš, 1995: 57).

² Slovar slovenskega knjižnega jezika: spletna izdaja. <http://www.fran.si> (dostopano 29. januarja 2019).

³ Funkcija je temeljni pojem funkcijskega jezikoslovja, katerega zametke lahko zasledimo že v Büchlerjevi teoriji jezikovnega znamenja (Kernc, 2004: 7). Njegov model jezikovnega znamenja je sestavljen iz treh ravni, in sicer združuje ekspresivno ali izrazno vlogo (simptom), reprezentacijsko, predstavitveno ali prikazovalno vlogo (simbol) in vplivanjsko ali pozivno vlogo (apel) (Kunst-Gnamuš, 1995: 53). Avtorica (prav tam) meni, da v političnem govoru prevladuje pozivna oziroma vplivanjska vloga. Usmerjena je k oblikovanju prepričanj in stališč množičnega naslovnika, pri čemer politiki radi izbirajo strategije, ki jih razbremenijo odgovornosti za resnično trditve, ter krepijo verjetje in zaupanje. Tako dosežejo, da naslovnik sploh ne vprašuje po resnični vrednosti trditve.

3 Analiza političnega govora govorcev A in B⁴

3.1 Politični govor govorca A⁵

Govorec A artikulira zavezanost neposrednega občinstva do predmeta razprave, ki jih združuje:

1) *Letos spomladi obeležujemo 15. obletnico vstopa Slovenije v Evropsko unijo in zvezo NATO. Slovenija je postala članica zveze NATO 29. marca 2004, dober mesec dni kasneje, 1. maja istega leta pa tudi članica Evropske unije.*

Zavezanost občinstva je posredno izražena skozi obravnavano tematiko. Vprašanje vključenosti Slovenije v katerokoli mednarodno organizacijo namreč pomeni vpletenost države tudi v mednarodno dogajanje, s tem pa tudi vpletenost njenih državljanov v dogajanje na mednarodni/globalni ravni. Četudi je vključevanje občinstva v diskurz zgolj navidezno oziroma služi le kot strategija, je na strani občinstva vseeno čutiti večje odobravanje, ko se lahko z obravnavano tematiko tudi poistovetijo/povežejo.

Govorec A navdihuje neposredno občinstvo, da bi le-to izrazilo svojo zavezanost do predmeta razprave:

2) *Slovenija bo po svojih najboljših močeh sodelovala v skupnih operacijah za ohranitev ali okrepitev svetovnega miru. V dvajsetih letih je v operacijah in misijah zavezništva sodelovalo več kot 10.000 pripadnikov Slovenske vojske.*

Govorec A vseskozi izpostavlja globalno noto, s katero Slovenijo in njene prebivalce navidezno vključuje v razpravo, dejansko pa gre zgolj za strategijo vzpostavljanja stika s poslušalstvom. S tovrstnim nagovorom množico namreč navidezno vključi v razpravo in jo z navajanjem pozitivnih dosežkov navdaja z upanjem.

3.1.1 Raba naklona

V govorih govorca A je glagolski naklon povedni (glej primer 3), rabljen pa je tudi pogojni (glej primer 4).

⁴ Tako govorec A kot tudi govorec B sta za namene pričujočega prispevka anonimizirana, da se bralec lahko osredotoči le in edinole na analizo dela in hkrati ne podaja drugih sodb, ki za samo delo niso relevantne. Povprečna dolžina analiziranih govorov obsega dve strani v uredništvu besedil Word oziroma približno 3.750 znakov s presledki.

⁵ Govor je bil podan na srečanju na vrhu, kjer je govorec A nagovoril najvišje predstavnike držav.

- 3) *Dame in gospodje, ne glede na sedanje polemične tone o članstvu v zvezi NATO ali o njeni spreminjajoči se naravi za Slovenijo in druge države članice velja, da je zveza NATO najboljši odgovor na vprašanje o zagotovitvi nacionalne varnosti.*
- 4) *Rad bi izrazil priznanje zvezi NATO, da dobro razume potrebe svoje širitve v države Zahodnega Balkana.*

Govorec sicer pogosteje uporablja povedni naklon, saj s tem na nevsiljiv način v razpravo vključuje tudi občinstvo, hkrati pa svoje zahteve izrazi bolj omiljeno. Z velelnim naklonom se, denimo, zaradi pretirane ostrine govorec ne bi mogel toliko približati, kot se lahko z uporabo povednega naklona.

3.1.2 Raba časov

Govorec A povečini uporablja sedanji čas (glej primer 5), uporabljena pa sta tudi pretekli (glej primer 6) in prihodnji čas (glej primer 7). Preteklik je običajno rabljen za podajanje ocene preteklega dogajanja, prihodnjik pa, razumljivo, za napovedi bodočega (pričakovanega) delovanja države.

- 5) *Poudarjam, da migracije na splošno pozitivno vplivajo na gospodarstva in družbe v državah prejemnicah, vendar je potrebno zagotoviti, da so legalne in kontrolirane.*
- 6) *Hkratost vstopa Slovenije v Evropsko unijo in zvezo NATO je imela in ohranja simbolno in stvarno značaj.*
- 7) *Takrat in danes je bilo v delu slovenske javnosti prisotno prepričanje, da naša t. i. zahodna identiteta ne bo ogrožena, če bomo ostali vojaško nevtralni oziroma izvzeti iz vojaškega sodelovanja večine držav zahodnega sveta.*

Raba sedanjika⁶ povzroči večjo neposrednost, hkrati pa daje občinstvu občutek, da sodeluje v toku dogodkov oziroma da je umeščeno v govorno situacijo, s čimer se poveča tudi pragmatična moč (v nasprotju s preteklim časom, kjer ima občinstvo le status opazovalca), medtem ko preteklik in prihodnjik ustvarjata razdaljo med dogajanjem in občinstvom, ki to dogajanje spremlja.

⁶ Raba sedanjika je deiktična, povezana z govorcevo umeščenostjo v »tukaj in zdaj« (latinsko *hic et nunc*). Govorceva sedanjost je tako referenčno izhodišče.

3.1.3 Raba slovnice osebe in števila

Govorec A najpogosteje uporablja 1. osebo množine (glej primer 8), s čimer vsaj navidezno v razpravo vključuje občinstvo, dejansko pa gre ponovno predvsem za strategijo vzpostavljanja stika. 1. oseba množice daje sicer diskurzu povezovalni ton. Govorec občasno uporablja tudi samoljubni jaz oziroma 1. osebo ednine, s čimer v ospredje postavlja sebe in ne države, ki jo predstavlja. Samoljubni jaz je lahko izražen neposredno (glej primer 9) ali posredno (glej primer 10). Pri slednjem je, denimo, samoljubi jaz izražen s pogojnimi naklonom. Uporablja tudi 3. osebo ednine, ko nastopi v imenu države (glej primer 11).

8) *Skupaj smo se odločili za bistveno transformacijo zavezništva, usmerjenega predvsem v izboljšanje naše odvrtačne in obrambne države, temelječe na 360-stopinjskem pristopu.*

9) *Mislím, da ima zveza NATO enako močne razloge za nadaljnji uspešni razvoj, kot jih je imela za svoj nastanek.*

10) *Rad bi izrazil priznanje zvezi NATO, da dobro razume potrebe svoje širitve v države Zahodnega Balkana.*

11) *Slovenija torej obeležuje 15. obletnico vstopa v zvezo NATO z utemeljenim občutkom, da se je pred 15. leti odločila prav in si bo po svojih močeh prizadevala, da se bodo naša visoka pričakovanja glede zagotavljanja nacionalne in kolektivne varnosti, izpolnjevala tudi v prihodnje.*

3.1.4 Raba prostih in stalnih besednih zvez

Povečana frekvenca besed oziroma predvsem besednih zvez kaže na govoročevu čustveno vpletenost – govorec tako vpliva tudi na čustva občinstva, vezana pa je tudi na obravnavano tematiko. Tako se večkrat omenjene besede oziroma besedne zveze hitreje vtisnejo v spomin oziroma si jih poslušalstvo hitreje zapomni. Te besede oziroma besedne zveze so, denimo, *zveza NATO* (glej primer 12), *Evropska unija (EU)* (glej primer 13), *Slovenija* (glej primer 14). Imamo tudi primere, ko se v isti povedi vse ti najpogostejše besede oziroma besedne zveze (glej primer 15).

12) *Na svojih dveh zadnjih obiskih na sedežu zveze NATO v Bruslju sem poudaril, da mora biti zveza NATO pri pričakovanju izpolnjevanja teh obvez dovolj razumna, da se v nekaterih državah članicah ne bi utrdilo*

prepričanje, da namenjajo višji delež sredstev za obrambo samo zaradi zahtev zveze NATO, temveč zato, ker je to skupen interes članic.

13) Če je bila odločitev za vstop v Evropsko unijo domala soglasna, je bila odločitev za vstop v zvezo NATO sicer izjemno prepričljiva, dvotretjinska, vendar manjša od podpore za EU.

14) Letos spomladi obeležujemo 15. obletnico vstopa Slovenije v Evropsko unijo in zvezo NATO. Slovenija je postala članica zveze NATO 29. marca 2004, dober mesec dni kasneje, 1. maja istega leta pa tudi članica Evropske unije.

15) In drugič zato, ker je večina naših državljanov vključitev v EU in zvezo NATO razumela kot dve odločitvi o skoraj istem vprašanju – ali naj Slovenija postane strateško – politično, gospodarsko, socialno in vojaško – del t. i. Zahodnega sveta.

3.1.5 Raba glagolskih pomenskih skupin

Uporaba glagolov upravljanja, ustvarjanja in ravnanja nakazuje na aktivno udeležbo govorca v dejanju govora: glagoli upravljanja, ustvarjanja in ravnanja (Žele 2012, 181).

16) Mislim, da je potrebno po tej poti nadaljevati, hkrati pa si je potrebno vselej prizadevati za zavezništvo in tesno sodelovanje z Združenimi državami Amerike.

17) Slovenija torej obeležuje 15. obletnico vstopa v zvezo NATO z utemeljenim občutkom, da se je pred 15. leti odločila prav in si bo po svojih močeh prizadevala, da se bodo naša visoka pričakovanja glede zagotavljanja nacionalne in kolektivne varnosti izpolnjevala tudi v prihodnje.

18) 70 let od ustanovitve zveze NATO in 15 let od vstopa Slovenije v to politično vojaško zavezništvo NATO ohranja svoje temeljno poslanstvo. Zagotavlja visoko raven kolektivne varnosti držav članic.

Opazimo, da govorca zaznamujeta akcija in dolžnost, ki kažeta na sporazumni, socialni in ekološki voluntarizem, kar se odraža v uporabi glagolov: nadaljevati, prizadevati, odločiti se, izpolnjevati, ohranjati, zagotavljati in drugi.

Namerno so izbrani glagoli, ki nakazujejo aktivno delovanje na družbenem, političnem in kulturnem področju. V zadnjem primeru gre za jezikovno performativo – ne gre zgolj za izrekanje nečesa, temveč tudi za dejansko implementacijo v praksi (NATO ohranja ... NATO zagotavlja ... – ne le, da govorec izreka, da zveza počne to in ono, to dejansko tudi počne

oziroma uresničuje v praksi - s sporazumi, z dogovori, s pogodbami). Povečini je govora o eksplicitnih performativih (o izrekih, kjer je performativnost jasno razvidna, nedvoumna: *OHRANJA, ZAGOTAVLJA*.)

3.1.6 Raba naklonskih sredstev

V besedilu je pogosta je uporaba naklonskih glagolov (želeti, nameniti, nameravati), z uporabo katerih govorec izraža svojo namero. Najpogostejša oblika je deontična naklonskost⁷.

19) *Nekaj te pragmatičnosti in širše politične presoje bi si želel tudi pri širitvi Evropske unije v ta del Evrope.*

Opazimo tudi zaničanje tistih naklonskih glagolov, ki se povezujejo z deontično naklonskostjo⁸ (v spodnjem primeru *ne smeti*).

20) *Na svojih dveh zadnjih obiskih na sedežu zveze NATO v Bruslju sem poudaril, da mora biti zveza NATO pri pričakovanju izpolnjevanja teh obvez dovolj razumna, da se v nekaterih državah članicah ne bi utrdilo prepričanje, da namenjajo višji delež sredstev za obrambo samo zaradi zahtev zveze NATO, temveč zato, ker je to skupen interes članic.*

3.1.7 Raba skladišnih struktur

Pogosta je uporaba deiktičnih⁹ prislovov, ki vzpostavljajo razmerje med izrečenim in trenutkom govora.

21) *Letos spomladi obeležujemo 15. obletnico vstopa Slovenije v Evropsko unijo in zvezo NATO.*

22) *Tudi Slovenija. Tako je, z določenimi odtenki, pravzaprav tudi danes.*

23) *Takrat in danes je bilo v delu slovenske javnosti prisotno prepričanje, da naša t. i. zahodna identiteta ne bo ogrožena, če bomo ostali vojaško nevtralni oziroma izvzeti iz vojaškega sodelovanja večine držav zahodnega sveta.*

Z uporabo prislovov se natančneje opiše okoliščine, v katerih je bil govor podan (denimo *letos, danes, takrat*).

⁷ S splošnejšimi pojmi deontično naklonskost lahko opredelimo kot kazalnik stopnje sprejemljivosti zunajjezikovne situacije, ki jo običajno, ne pa nujno vedno, izraža tvorec besedila (Nuyts, 2014: 5).

⁸ Glej opombo 7.

⁹ Deiktičnih izrazov ne moremo interpretirati na podlagi njihove navidezne vrednosti.

Najpogostejše skladenjske strukture pri govorcu A:

Pridevniška beseda + pridevnik + samostalniška beseda:

24) *Zato, ker je bilo v zelo zgoščenem zgodovinskem dogajanju v devetdesetih letih prejšnjega stoletja in na prelomu novega tisočletja - po padcu komunizma in železne zavese, po osamosvojitvi ter ustanovitvi demokratičnih suverenih držav v Centralni in Vzhodni Evropi - potrebno hitro, strateško, in razumljivo geopolitično umeščanje tega dela t. i. Nove Evrope.*

Pridevniška beseda + prislov + nedoločnik:

25) *Zato vsi razumemo, da je potrebno dolgoročno razmišljati o krepitvi lastne, evropske obrambne moči.*

Nepregibni povedkovnik + nedoločnik:

26) *Zato je zaupanje znotraj zavezništva treba ohranяти, kar je odgovornost vseh zaveznikov in vsake zaveznice posebej.*

Povedkovni prislov:

27) *Mislim, da je potrebno po tej poti nadaljevati, hkrati pa si je potrebno vselej prizadevati za zavezništvo in tesno sodelovanje z Združenimi državami Amerike.*

3. 2 Politični govor govorca B

Kot že govorec A, tudi govorec B v svojem nagovoru, s katerim se obrača na voditelje drugih držav, artikulira zavezanost neposrednega občinstva do predmeta razprave, ki jih združuje, in navdihuje neposredno občinstvo, da bi le-to izrazilo svojo zavezanost do predmeta razprave. Oboje govorec izpolni tako, da širšemu občinstvu približa globoko zavezanost k skupnemu plemenitemu in vrednemu cilju delovanja.

28) *Разделяю высказанное коллегами мнение о том, что Шанхайская организация сотрудничества успешно развивается. Со вступлением в ШОС Индии и Пакистана, чьи руководители сегодня впервые участвуют в заседании в качестве полноправных членов,*

*наше объединение ещё больше окрепло, расширило свои границы и возможности*¹⁰.

3.2.1 Raba naklona

Govorec B uporablja tako povedni (glej primer 28) kot tudi pogojni naklon (glej primera 29 in 30). V zadnjih dveh primerih se govorec B približa slogu govorca A, ki prav tako uporablja pogojnik (Želel bi, rad bi ...).

29) *Принимаемая сегодня программа по противодействию терроризму, сепаратизму и экстремизму определяет ориентиры для сотрудничества в данной области на ближайшие три года*¹¹.

30) *Хотел бы выразить признательность нашим коллегам* ...¹²

31) *Хотел бы отметить, уважаемые коллеги,* ...¹³

3.2.2 Raba metaforičnih sredstev in pridevnikov

Govorec uporablja metaforična sredstva in pridevnike, ki pritegnejo ljudstvo (glej primer 31), prisotna pa je tudi rada svojilnega pridevnika (glej primer 32).

32) *Гуманитарные, общее, главные, серьёзные, наши, существенное* ...¹⁴

33) *Со вступлением в ШОС Индии и Пакистана, чьи руководители сегодня впервые участвуют в заседании в качестве полноправных членов, наше объединение ещё больше окрепло, расширило свои границы и возможности*¹⁵.

3.2.3 Raba časov

¹⁰ Strinjam se s svojim predhodnikom, da Šanghajska organizacija za sodelovanje uspešno napreduje. S priključitvijo Indije in Pakistana, katerih predstavniki so tokrat prvič prisotni kot polnopravni člani, se je naša organizacija še okrepila, razširila meje in tudi svoje zmožnosti.

¹¹ Program boja proti terorizmu, separatizmu in ekstremizmu, sprejet na današnjem srečanju, opredeljuje temelje našega sodelovanja za prihodnja tri leta.

¹² Želel bi izraziti zahvalo našim kolegom ...

¹³ Želel bi izpostaviti, spoštovani kolegi, ...

¹⁴ Humanitarni, skupni, ključni, pozitivni, naši (skupni).

¹⁵ Glej opombo 7.

Tudi govorec B poleg sedanjega (glej primer 33) uporablja tudi pretekli čas (glej primer 34). Slednji se uporablja predvsem, ko gre za poročanje o preteklem delu oziroma doseženem napredku (kot navedeno v primeru 24).

34) *Позитивно оцениваем настрой Пхеньяна, Сеула и Вашингтона на комплексное разрешение кризиса через диалог и переговоры в русле предложенной Россией и Китаем дорожной карты урегулирования*¹⁶.

35) *Серьёзных результатов в борьбе с терроризмом удалось добиться в Сирии*¹⁷.

3.2.4 Raba slovnične osebe in števila

Govorec B pogosto uporablja samoljubni jaz (1. osebo ednine), ki pa ni nujno vedno izražen neposredno. Tu njegov slog ponovno spominja na slog govorca A. Spodaj je ta samoljubni jaz izražen s pogojnimi naklonom (glej primere 35, 36 in 37). Kot že govorec A, tudi govorec B uporablja 1. osebo množine (glej primera 38 in 39). Ko govori v imenu države, se pojavi tudi rada 3. osebe ednine (glej primera 40 in 41).

36) *Хотел бы выразить признательность нашим коллегам*¹⁸

37) *Хотел бы отметить, уважаемые коллеги, ...*¹⁹

38) *Пользуясь случаем, приглашаю представителей ваших стран принять участие в первой встрече глав регионов государств – членов ШОС и в форуме малого бизнеса стран – участниц ШОС и БРИКС, которые должны пройти в Российской Федерации*²⁰.

39) *Рассчитываем на активное участие молодёжного совета ШОС в работе по недопущению вовлечения молодых людей в террористическую деятельность*²¹.

40) *Позитивно оцениваем настрой Пхеньяна, Сеула и Вашингтона на комплексное разрешение кризиса через диалог и переговоры в русле предложенной Россией и Китаем дорожной карты урегулирования*²².

¹⁶ Pozitivno vrednotimo želje Pjongjanga, Seula in Washingtona za dosego soglasja skozi dialog in pogajanja, da bi miroljubno uredili krizni položaj, skladno z ruskimi in kitajskimi načrti.

¹⁷ V Siriji smo v boju proti terorizmu dosegli že velik uspeh.

¹⁸ Glej opombo 9.

¹⁹ Glej opombo 10.

²⁰ Ob tej priložnosti bi rad predstavnike držav povabil k udeležbi na prvem srečanju voditeljev regij članic Šanghajske organizacije za sodelovanje in na Forumu manjših poslov Šanghajske organizacije za sodelovanje in držav BRICS, ki bosta potekala v Ruski federaciji.

²¹ Pričakujemo tudi vpletenost Mladinskega odbora Šanghajske organizacije za sodelovanje pri preprečevanju vključevanja mladih v teroristične aktivnosti.

²² Glej opombo 13.

41) *Россия приветствует предстоящий саммит США и Северной Кореи и отмечает большой вклад Китайской Народной Республики в разрешение кризиса на Корейском полуострове*²³.

42) *Россия выступает за последовательное, неукоснительное выполнение СВПД*²⁴.

V prvih treh primerih je izpostavljena prva oseba ednine (**Я** namesto *мы*, tokrat izraženo posredno), s čimer govorec napelje k misli, da je ključen on sam in ne toliko celotna skupnost. Ker nastopa v imenu države, bi lahko nastopil tudi z besedami (*Želeli bi izpostaviti – mi, prebivalci države, države, ki jo predstavljam jaz; želel bi izraziti ...*). V četrtem in petem primeru govorec uporabi prvo osebo množine, s čimer v središče postavi skupnost/državo (*Мы рассчитываем, не только я*), v zadnjih dveh primerih pa uporabi celo 3. osebo ednine, ko spregovori v imenu države.

3.2.5 Raba prostih in stalnih besednih zvez

Najpogosteje uporabljene besede oziroma besedne zveze pri govorniku B so *политическое урегулирование, политически диалог, безопасность ...*²⁵

42) *Тем самым открыт путь к политическому урегулированию*²⁶.

43) *Таким образом, уважаемые коллеги, правительство Сирии полностью выполняет свои обязательства и проявило своё стремление к политическому диалогу*²⁷.

44) *Существенное влияние на ситуацию с безопасностью на пространстве ШОС оказывает проблема Корейского полуострова*²⁸.

Izbrane besede oziroma besedne zveze so namerno uporabljene pogosteje, saj se želi govorec z njimi približati občinstvu. S poudarkom na navedenih besedah oziroma besednih zvezah govorec podaja tudi svoja prepričanja in izpostavlja načela, kot so odgovornost, poštenost, zaupanje in tako dalje. Predvideva se namreč, da so ta pomembna tudi občinstvu.

²³ Rusija pozdravlja prihajajoče vrhovno srečanje med Združenimi državami in Severno Korejo ter hkrati podpira trud Kitajske pri reševanju korejskega vprašanja.

²⁴ Rusija podpira dosledno in natančno uresničevanje Skupnega akcijskega načrta.

²⁵ Politični sporazum (poravnava), politični dialog, varnost.

²⁶ To je odprlo pot političnim sporazumom (poravnavam).

²⁷ Sirska vlada v celoti spoštuje svoje obveznosti in kaže resno predanost političnemu dialogu.

²⁸ Izziv na Korejskem polotoku močno vpliva na varnostni položaj regije Šanghajске organizacije za sodelovanje.

3.2.6 Raba glagolskih pomenskih skupin

Uporaba glagolov upravljanja, ustvarjanja in ravnanja nakazuje na aktivno udeležbo govorca v dejanju govora. Tu je govora predvsem o izrazju, ki se navezuje na boj oziroma aktivno udejstvovanje (бороться, пресекать, оказывать ...).

45) *Важно сообщать бороться с исходящей с территории этой страны террористической угрозой, пресекать производство и транзит наркотиков, оказывать помощь Афганистану в деле национального примирения, экономического возрождения и стабилизации²⁹.*

3.2.7 Raba naklonskih sredstev

Tudi v govorih govorca B je uporaba naklonskih glagolov (želeti, nameniti, smeti, moči) precej pogosta (glej primere 46, 47 in 48). Govorec uporabi tudi modalno zvezo zanikanega modalnega glagola in nedoločnika (glej primer 49).

46) *Хотел бы подчеркнуть, что приоритетным направлением взаимодействия в рамках ШОС остаётся борьба с терроризмом³⁰.*

47) *По линии ШОС следует и далее оказывать содействие нормализации обстановки в регионе³¹.*

48) *Киргизские друзья могут рассчитывать на всемерное содействие с российской стороны³².*

49) *Безусловно, наши страны не может не беспокоить то, что происходит вокруг иранской ядерной программы³³.*

3.2.8 Raba skladijskih struktur

Najpogostejši skladijski strukturi pri govorcu B:

Povedkovni prislov *важно*³⁴ + glagol (nedoločnik):

²⁹ Ključno je, da se proti terorističnim grožnjam, ki se povezujejo z območjem te države, borimo enotno, da zajezimo proizvodnjo mamil in trgovino z ljudmi ter ponudimo pomoč Afganistanu pri narodnem okrevanju, gospodarski oživitvi in stabilizaciji.

³⁰ Želel bi izpostaviti, da je znotraj Šanghajske organizacije za sodelovanje primarni cilj še vedno boj proti terorizmu.

³¹ Šanghajska organizacija za sodelovanje mora nadaljevati s stabilizacijo položaja v regiji.

³² Kirgiški prijatelji lahko računajo na rusko pomoč.

³³ Naše države seveda skrbi vprašanje iranske jedrske oborožitve.

³⁴ Pomembno.

50) *Важно* сообща бороться с исходящей с территории этой страны террористической угрозой, пресекать производство и транзит наркотиков, оказывать помощь Афганистану в деле национального примирения, экономического возрождения и стабилизации³⁵.

51) *Важно предпринимать* и другие шаги, ведущие к наращиванию координации при реализации торговых, инвестиционных и инфраструктурных проектов по линии ЕАЭС и китайской программы «Один пояс, один путь»³⁶.

Povedkovni prislov безусловно³⁷ s faktučnim pomenom:

41) *Безусловно*, наши страны не может не беспокоить то, что происходит вокруг иранской ядерной программы³⁸.

3.3 Sorodnosti v govorih govorcev A in B

a. Oba govorca artikulirata zavezanost neposrednega občinstva do predmeta razprave, ki jih združuje.

b. Oba govorca navdihujeta neposredno občinstvo, da bi le-to izrazilo svojo zavezanost do predmeta razprave.

Oboje govorca izpolnita tako, da širšemu občinstvu približata globoko zavezanost k skupnemu plemenitemu in vrednemu cilju delovanja.

c. Tako govorec A kot tudi govorec B v svojih nagovorih uporabljata povedni in pogojni naklon.

d. Pri govorcih A in B je povečini uporabljen sedanji čas, ki povzroči večjo neposrednost, hkrati pa daje občinstvu občutek, da sodeluje v toku dogodkov oziroma da je umeščeno v govorno situacijo, s čimer se poveča tudi pragmatična moč (v nasprotju s preteklim časom, kjer ima občinstvo le status opazovalca).

³⁵ Glej opombo 26.

³⁶ Ključno je stopiti korak naprej in poskrbeti za še trdnjše usklajevanje in uresničevanje projektov na področju izmenjave, vlaganja in infrastrukture znotraj Evrazijske ekonomske unije in kitajske Pobude za gospodarski pas svilne poti (BRI).

³⁷ Zagotovo.

³⁸ Glej opombo 27.

- e. Oba govorca uporabljata 1. osebo množine, s čimer z občinstvom, ki ga nagovarjata, vzpostavita stik, rabljena pa je tudi 1. oseba ednine, torej samoljubni jaz. Oba govorca uporabljata tudi 3. osebo ednine, ko nastopita v imenu države.
- f. Povečana frekvenca določenih besed in besednih zvez kaže na govorcevo čustveno vpletenost – govorca tako vplivata tudi na čustva občinstva.
- g. Tako govorec A kot govorec B uporabljata deontična naklonska sredstva, govorec B občasno uporabi tudi dinamično naklonskost; prisotno je tudi zanikanje naklonskih glagolov.
- h. Govora A in B nista prazna, saj uspeta najti ustrezno artikulacijo v odnosu do dejanske prakse.
- i. Uporaba aktivnih glagolskih struktur zmanjšuje razdaljo med govorcem in občinstvom, saj je govorec osebek v stavku in sebi podeljuje status akterja.

3.4 Razlike v govorih govorcev A in B

- a. Govorec A poleg sedanjega in preteklega uporablja tudi prihodnji čas, predvsem, ko napoveduje bodoče dogajanje/delovanje države.
- b. Govorec B poleg pogosteje kot govorec A uporablja 1. osebo ednine (samoljubni jaz), s čimer občinstvu otežuje povezovanje s predmetom razprave.
- c. Opazimo, da govorca A zaznamujeta akcija in dolžnost, ki kažeta na sporazumni, socialni in ekološki voluntarizem, kar se odraža v uporabi glagolov: *nadaljevati*, *prizadevati*, *odločiti se*, *izpolnjevati*, *ohranjati*, *zagotavljati* in drugih. Pri govorceu B tega ni zapaziti, četudi tudi uporablja glagole upravljanja, ustvarjanja in ravnanja (predvsem izrazje, vezano na boj oziroma aktivno udejstvovanje).
- d. Govorec A pogosto uporablja deiktične prislove (danes, takrat, letos), medtem ko za govorca B to ne drži. Pri govorceu B je pogosta raba povedkovnega prislova *важно* in povedkovnega prislova *безусловно* s faktičnim pomenom.

e. Metaforičnost je pri govorniku A izvzeta, medtem ko je v govorih govornika B pogosto prisotna.

Kaj torej kažejo skupne in različne lastnosti govorcev A in B? Lahko po teh političnih nagovorih sklepamo o različni družbeni ureditvi in različnem kulturološkem okolju? Vsekakor ima velik vpliv na oblikovanje razlik v govorih govorcev A in B okolje, tako politično kot kulturno, vendar pa sta pomembna dejavnika tudi občinstvo in sam namen govora. Prevladujoči namen je, kakopak, vplivanje na poslušalce, najsi gre za širše množice ali ožji krog državnikov, obstajajo pa tudi drugi nameni (denimo obveščanje javnosti), ki pa so prvemu podrejeni. Razlike povzroča tudi odprtost oziroma zaprtost dogodka, kjer je govor podan. V kolikor je politični govor javen, bo zaradi pritiska medijev in množice toliko bolj sledil zborni izreki, saj je prva in osnovna naloga takšnega govora vplivati na množico, na mišljenje in delovanje le-te. In v kolikor je izreka knjižna, množica hitreje sledi govorniku besedi in hkrati hitreje pritrjuje zastavljenim ciljem. Do nedavnega je bil javni govor, ki ni popolnoma sledil zborni izreki, nesprejemljiv in nedopusten. Danes se je položaj spremenil in se določeni govorniki (predvsem radijski in televizijski) vse bolj približujejo pogovornemu jeziku, saj želijo na ta način tematiko razprave približati širši množici. Pogosto se dogaja tudi (na gledaliških odrih, denimo), da govorniki delujejo spontano, celo nepripravljeno, dejansko pa so vnaprej pripravljene. To je le eden od pristopov, kako se čim bolj približati občinstvu. V političnih govorih gre vedno za verjetnost, za prepričanje in vero, ne toliko za resnico. Govornikova sposobnost oblikovanja smiselnega, ustreznega, primerne in slovnično pravilnega besedila (vsebinska in površinska korektnost besedila) pride najbolj do izraza pri spontanah besedilih, zlasti ko govornik govori o temi, ki ga ne zanima ali mu je neprijetna (Krajnc Ivič 2005: 34).

4 Zaključek

Dandanes je vloga političnega jezika povsem drugačna kot pred desetletji. Zaradi sodobne tehnologije in enostavnega dostopa do različnih vrst medijev ima lahko vsakdo vsakodnevni stik s politično besedo. Vsi smo vsak dan v stiku z določenimi političnimi jezikovnimi sredstvi, ki so podani prek televizijskih zaslonov in radijskih sprejemnikov ali prek posnetkov, objavljenih na spletu, in jih vsaj do določene mere, lahko spremljamo in analiziramo.

Pričujoča analiza se ne osredotoča na običajno preučevanje diskurza z vidika odnosov moči kot odraza ideologije, temveč ga obravnava z vidika

pragmatičnega jezikoslovja. Teoretični primanjkljaj jezikoslovja je dopolnjen z analizo retorične kritike, ki predstavlja izrekanje v konkretnih okoliščinah, v katerih poteka politični diskurz.

Izbor in uporaba retoričnih figur, izrazja in neposredni pozivi občinstvu so jezikovna in retorična sredstva, s katerimi govorca A in B izjemno kritično izražata svoja osebna prepričanja, vplivata na čustva občinstva in ga usmerjata k skupnemu cilju. Oba govorca uporabljata deontična naklonska sredstva, govorec B občasno uporabi tudi dinamično naklonskost; prisotno je tudi zanikanje naklonskih glagolov. Samoljubni jaz se pojavlja v nagovorih obeh govorcev, čeprav je pri govorcu B pogosteje prisoten in običajno bolj izrazit. Deiktični prislovi so značilnost govorca A, medtem ko govorca B zaznamuje pogosta raba povedkovnega prislova *важно* in povedkovnega prislova *безусловно* s faktičnim pomenom.

Iz predstavljenega lahko sklepamo, da je politični jezik mogoče razumeti v ožjem ali širšem smislu. Temeljni kriterij razlikovanja je komunikacijska funkcija, ki jo jezik opravlja. V kolikor ga torej razumemo v ožjem smislu, potem je s stališča komunikacijske vloge to jezik ilokucijskih sredstev, jezik vplivanja na naslovnika z namenom doseganja prav določenega cilja – priti na oblast oziroma ta položaj ohraniti. Vsakdo, ki se odloči za aktivno politično udejstvovanje, to odločitev sprejme z namenom priti na oblast in si posledično pridobiti moč za urejanje družbenih razmer po lastni predstavi in glede na lastne interese.

Literatura / References

- Bajec, Anton et al. (Ed.) (1970–1994). *Slovar slovenskega knjižnega jezika* [Dictionary of Slovenian Literary Language]. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Berridge, G. R. (2001). *A Dictionary of Diplomacy*. Palgrave: New York.
- Bratož, Silva. (2010). *Metafore našega časa* [Metaphors of our time]. Znanstvena monografija Fakultete za management Koper. Koper: Fakulteta za management Koper.
- Brinker, Klaus. (2000). *Methoden. Textstrukturanalyse* [Methods. Text analysis]. In Klaur Brinker et al. (Eds.). *Text und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*. [Text and conversation linguistics. An International Handbook of Contemporary Research]. 164–175.
- Dieckmann, Walter. (1975). *Sprache in der Politik*. [Language in politics]. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.
- Ellis, Richard J. (1998). *Speaking to the People: The Rhetorical presidency in historical perspective*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Fairclough, Norman. (2000). *New Labour, New Language?* London: Routledge.

- Gorenc, Nina. (2011). *Pasti in izzivi političnega in diplomatskega diskurza* [The Pitfalls and Challenges of Political and Diplomatic Discourse]. In *Teorija in praksa* [Theory and Practice], 48 (4), 893–914.
- Grepl, Miroslav, Petr Karlik. (1998). *Skladba češtiny* [Composition of Czech]. Olomouc: Votobia.
- Holly, W. (1990). *Politikersprache. Inszenierungen und Rollenkonflikte im informellen Sprachhandeln eines Bundestagsabgeordneten*. Berlin: De Gruyter.
- Hribar, Nataša. (2006). *Sodobni slovenski politični jezik* [Contemporary Slovenian political language]. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Hribar, Nataša. (2009). *Vloga medijev v političnem komuniciranju* [The role of the media in political communication]. In *Teorija in praksa*. [Theory and Practice], 46 (6), 857–869.
- Korošec, Tomo. (2006). *O besediloslovnih prvinah v slovenskem jezikoslovju* [On textual elements in Slovenian linguistics]. In *Slovensko jezikoslovje danes* [Slovenian linguistics today]. Muha, Ada Vidovič (Ed.). Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 239–258.
- Котовская, Светлана Станиславовна. (2012). *Введение в лингвистическую прагматику*. Минск: БГУ.
- [Kotovskaja, Svetlana Stanislavovna. (2012). *Vvedenie v lingvističeskiju pragmatiku* [Introduction to linguistic pragmatics]. Minsk: BGU]
- Krajnc Ivič, Mira. (2005). *Besedilne značilnosti javne govornjene besede* [Textual features of the public spoken word]. Maribor: Slavistično društvo Maribor.
- Kunst-Gnamuš, Olga. (1995). *Teorija sporazumevanja* [Communication theory]. Ljubljana: Pedagoški inštitut, Center za diskurzivne študije.
- Levinson, Stephen C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nick, Stanko. (2001). *Use of Language in Diplomacy*. In Jovan Kurbalija and Hannah Slavik (Eds.). *Language and Diplomacy*. Malta: DiploProjects, Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta. 39–49.
- Neustadt, Richard E. (1990). *Presidential power and the modern presidents: The politics of leadership from Roosevelt to Reagan (3rd edition)*. New York: Free Press.
- Норман, Борис Юстинович. (2009). *Лингвистическая прагматика (на материале русского и других славянских языков): курс лекций*. Минск: БГУ.
- [Norman, Boris Justinovič. (2009). *Lingvističeskaja pragmatika (na materiale russkogo i drugih slavljanskih jzykov): kurs lekcij* [Linguistic pragmatics (based on Russian and other Slavic languages): lecture course]. Minsk: BGU]
- Nuyts, Jan. (2014). *Analysis of the modal meanings*. In *The Oxford Handbook of Modality and Mood*. Jan Nuyts in Johan Van Der Auwera, ur. Oxford: Oxford University Press. 31–49.
- Pehar, Dražen. (2011). *Diplomatic Ambiguity: Language, Power, Law*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.
- Rose, Peter. (1995). *Cicero and the Rhetoric of Imperialism: Putting the Politics Back into Political Rhetoric*. In *A Journal of the History of Rhetoric*, 13 (4), 359–399.

- Slovar slovenskega knjižnega jezika: spletna izdaja* [Dictionary of the Slovene Literary Language: Online Edition]. URL: <http://www.fran.si> (accessed January 29, 2019).
- Tivadar, Hotimir. (2010). *Gradivna utemeljenost opisa slovenskega govornega jezika* [The materiality of the description of the Slovene spoken language]. In Gorjanc, Vojko, Žele, Andreja (Eds.). *Izzivi sodobnega jezikoslovja* [The Challenges of Modern Linguistics]. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 53–62.
- Toporišič, Jože. (1992). *Enciklopedija slovenskega jezika* [Encyclopedia of Slovene]. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Verdonik, Darinka. (2003). Pragmatični vidik nesporazumov v komunikaciji [The pragmatic aspect of misunderstandings in communication]. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Verschueren, Jeff. (2003). *Understanding Pragmatics*. Peking: Foreign Language Teaching and Research Press.
- Zadavec Pešec, Renata. (1994). *Pragmatično jezikoslovje: temeljni pojmi* [Pragmatic linguistics: basic concepts]. Ljubljana: Center za diskurzivne študije, Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani.
- Žele, Andreja. (2008). *Osnove skladnje* [The basics of syntax]. Ljubljana: samozaložba.
- Žele, Andreja. (2012). *Pomensko-skladenjske lastnosti slovenskega glagola* [Meaning-syntactic properties of the Slovenian verb]. Ljubljana: Založba ZRC. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Yoos, George E. (2009). *Politics & Rhetorics: Coming to Terms with Terms*. New York: Palgrave Macmillan.